Christ Church Library MS 188 An introductory guide by Jeremy I. Pfeffer

Paper (ff. 224), in folio: Neubauer OX 2455; IMHM Film No. F 15580.

The binding – embossed leather on board with two engraved metal clasps – is of a style similar to that of late 16th and early 17th century German sacred texts (Fig.188.1). The watermark in the front endpaper is a Basilisk and closely matches Briquet 1392 and Tschudin 311, both dated 1602 (Fig 188.2).

Fig. 188.1: The panelled leather binding and clasps of codex 188, typical of German bindings of the late 16th and early 17th centuries.

Fig.188.2: The watermark in the front endpaper of codex 188. The fly leaf was most probably added when the codex was bound and the Basilisk watermark confirms both the place, northern Europe, and the date, early 17th century, when this was done.

A small inscription in the top left hand corner of the inside of the back cover reads: *Exposition Libri Jetzira M.S.*

Exposition De Libri geziara M.S.

The entry in Kitchin's catalogue is only a little more informative: *Akiba ben Josef: Exposito Libri Jetzira (seu) Liber Creatonis*.

The work referred to in the inscription is an exposition of *Sefer Yetzirah* (ספר יצירה), the earliest known book of Jewish esotericism. However, the codex actually contains much more than this. It is, in fact, a mélange of several Kabbalistic and Maimonidean texts, written in more than ten different Sefardi scripts: square, cursive and semi-cursive. These are interspersed, in turn, by a miscellany of annotations and entries, some quite possibly the work of a 17th century Christian Kabballist, all illustrated and decorated by arcane orange-coloured scrawls, doodles and markings (Fig 188.3).

Fig 188.3: Folio 25r of codex 188. An example of the arcane orange-coloured scrawls, doodles and markings.

Setting aside the interspersed entries and annotations, the codex contains ten Kabbalistic and four Maimonidean texts. The Kabbalistic texts comprise:

- I. Two copies of Sefer Yetzirah, one complete and one an extract.
- II. Six texts relating to a 16th century exposition of *Sefer Yetzirah* written by Shlomo ben Shimon Turiel, a contemporary in Safed of R. Josef Caro (1488-1575), the author of the *Shulchan Aruch*, and of R Moses Cordovero (1522-1570), one of the most prolific exponents of the teachings of the *Zohar* and pre-Lurianic Kabbalah.
- III. A compilation of Biblical, Midrashic, Zoharic and Rabbinical citations relating to Abraham, the forefather of the Hebrews and, by tradition, the author of *Sefer Yetzirah*.
- IV. A description of the form of the Kabbalistic Tree of Sefirot.

The Maimonidean texts are:

- I. The 613 *Mitzvot* (religious ordinances incumbent on a Jew) enumerated by Maimonides, listed in the order in which they appear in the *Torah* (Pentateuch).
- II. The queries said to have been put to Maimonides by the wise men of Lunel, Provence, and his replies to them.
- III. The opening to Maimonides' purported last testament to his son.
- IV. An alphabetic subject index to Maimonides' fourteen volume code of *Halakhah*, the *Mishne Torah* or *Sefer Yad HaHazakah*.

There is an earlier Hebrew foliation in some of the texts and catch-words at the foot of the verso in others. There are, however, a few problems with the number and order of the folios. Two are missing: fol. 17 and that which should be between fols. 167 and 168. There are also two errors in the foliation: what should have been fol. 23, turns up as fol. 77, and judging by its content, fol. 206 should actually follow fol. 216.¹ Nevertheless, considering the diversity of its contents and scripts, there are relatively few errors in the collation.

For our purposes, the contents of the codex will be examined under four ad hoc headings:

- I. The Kabbalistic Texts.
- II. The Maimonidean Texts.
- III. The Christian Kabbalah Entries and Annotations.
- IV. The Arcane Orange-coloured Scrawls, Doodles and Markings.

Part I. The Kabbalistic Texts

1. Sefer Yetzirah (ספר יצירה): "Book of Formation" or "Book of Creation" (the complete copy on fols. 3r-7r and the extract on fols. 136r-137r).²

Tradition attributes the composition of *Sefer Yetzirah* to the biblical forefather Abraham and its later transmission or redaction to the Talmudic Sage R. Akiba.³ There are several different extant versions of the work; no other Jewish text exists in so many versions nor is there any other like it. The text here is an example of what is known as the Short Version. It is divided

¹ Curiously, the writing on fol.91v and folio 196 is upside down.

² For a comprehensive English introduction to this work see: Sefer Yetzirah – The Book of Creation by Aryeh Kaplan, Weiser Books, Boston MA. USA (1997); for a concise introduction see: An Introduction to the Sefer Yetzirah by Christopher P. Benton: www.maqom.com/journal/paper14.pdf.

³ An entry on fol.21v gives the date of the redaction as "3874 A.M.(114 C.E.) 46 years after the destruction of the Second Temple."

into six chapters by analogy to the six Orders of the *Mishna*⁴ and these are further sub-divided into *Mishnayot* (משניות) or what here are also termed *Masechtot* (משניות) (Fig 188.4).⁵

גברהם אבינו עליו השלום המכונה שושים ושתים עריבות בשחות חסיו יהוק כטאות אלהים חיים ואלך שלם ברא שאו נשלשון מכהט בספר וספר וספר " הפ המסברבה שנה שור ספרות לימה שדים וזתים חותיות שלו המתושבון כפוטת ושהנים עשדה כשוטות קם קמפרנה שנה שאר סטירות בעילה כמספר שאר אצבעות המא כער המא וכרית יקוד מכוונת בחמש במלה השון ובמלה המשור יו ישנה עשר פנירות כל אה שור ולה השע שור ולה החת שורה הכן בחכמה ול וחכם בבינה כחון בהם וחקור מהם והעאר דבר על בורייו והשב יובר על מכונו ישומוה ושנה עשר ספרוה שלמה מרתן שאר שאין להם סוף שמק האשית ומק החרית שמק טוב שמק רע שמק רום שמק החת שמת אזרחי שמה משרב שמה צמון שמה לרוסי וחכון יחינ אל תוך נאתן מושל בבולן תמשון קבאו זער עבי עד נשפות סטרות כל מה צביתן בתרחה הבזק ותבליתן שחיי ישנה נשר להס קן לפיו בהם ברטא ושוב ולמאמיו בחונה ירדותו ולפני כסחו הם תזתחוים .. שלאה ספירות כלי אה ענוץ סופן בתחלתן ותחלתן כסיפר שנה שזר כשלהכת קשורת כנחלת שחרון וחיד וחין עשי ולביחת TINE מה אתה סופר שנה עשר סטרוה כל מה כנים פיך מלרכר ולבך מלהרהרואים לך שוב למקוב שלבך נאמר והחיות כנוא ושוב כמריחו הכזק ועל דכר זה נברת כריתי The calco ביושברה עשר סטרות כלימה אחת רוח חלהים חיים ברור ומבורך שיני של חי השלמים קול ורוח ורבור זהו רוח הקרש שונים בותורות חור וחצב כה עשרים ושהנים אותיות.יסור שלוש אתות ושבע בטולוצושים ושר פשוטוה ורוח החת להן שלש מים מרוח הקק וחצב כהן תמו וביהו ויכ חקקן כאין ערונה והציבן כאין חומה וסכבן כאין מעזיכה ארכע

Fig 188.4: Folio 3r. The first page of Sefer Yetzirah.

The work opens with the declaration that the Universe was created by the God of Israel through thirty two "wondrous paths of wisdom."⁶ Specifically, ten numbers or Sefirot (the origin for the Sefirot of later Kabbalah) and the twenty two letters of the Hebrew alphabet: three "Mother" Letters: Aleph, Mem, Shin (א, מ, ש); seven "Doubles": Bet, Gimel, Dalet, Kaph, Peh, Resh, Tav (ב, ג, ד, כ, פ, ר, ת); and twelve "Simples" or "Elementals": He, Waw, Zayin, Heth, Teth, Yod, Lamed, Nun, Samekh, Ayin, Tsade, Qoph (ק, צ, כ, ס, ע, צ, ל, נ, ס, ע, צ,).

The notion of the thirty two "wondrous paths of wisdom" is taken from the account of the Creation in *Genesis* 1, in which the word אלהים (God) occurs altogether thirty two times.⁷ Ten

⁴ The Hebrew text of the first printed edition of *Sefer Yetzirah*, Mantua 1562, was based on the Short Version (~1300 words).

⁵ The use of the term *Masechta* (מסכתא), which is usually translated as Tractate, as a synonym of the term *Mishna* which is usually used to denote the basic unit into which Talmudic texts are sub-divided, is anomalous and confusing.

⁶ These are listed in the opening to the redacted extract of *Sefer Yetzirah* on fols. 136r–137r and also on fol. 53v.

⁷ The number 32 written in Hebrew letters makes the word the spiritual.

times in the expression "God said – ויאמר אלהים;" these are paralleled by the ten Sefirot. The remaining twenty two instances parallel the twenty two letters of the Hebrew alphabet. Of these, the three occasions on which the text reads "God made – ויעש אלהים" parallel the three "Mother Letters;" the seven repetitions of "God saw - וירא אלהים" parallel the seven "Doubles" which leaves twelve "Simples" or "Elementals."⁸

As its name implies, *Sefer Yetzirah* is concerned with the mystery of Formation or Creation. In Jewish thought, there are two types of Creation: v = -v (something from nothing' (*creatio ex nihilo*), and v = -v (something from something.' The former is principally God's prerogative but He has granted man the ability to create 'something from something': not just physical things but abstract creative endeavours too. *Sefer Yetzirah* is concerned primarily with creation by means of the manipulation of the letters of the Hebrew alphabet.

The creative powers latent in *Sefer Yetzirah* are hinted at in the following Talmudic anecdote:

R Hanina and R. Oshaia studied *Sefer Yetzirah* every Sabbath eve and, by this means, a calf third grown [to full size] was created for them and they ate it.⁹

With the passing of the Talmudic era, a cloak of silence was cast over occult activities. Only in the 12th and 13th centuries did Jewish mystical teachings once again become a subject of mainstream study. Emerging from the Gerona circle of Kabbalah, their dissemination throughout the Jewish world was advanced by Nahmanides devotion to Kabbalah and the appearance of *Sefer HaZohar* in 1290 which would replace *Sefer HaBahir* as the authoritative text of Kabbalah.

An exposition of *Sefer Yetzirah* written by Shlomo ben Shimon Turiel (fols. 9r-203v)¹⁰.

Turiel produced this work between 1557 and 1571, most probably in the city of Safed, Northern Israel.¹¹ Born to a family from the city of Teruel, Aragon, he was a child of the first post-Expulsion generation and only reached the Promised Land (ארץ העבי) at the age of 52 after years of wanderings and privations:

And in the year 5317 (1557) when I was 52 years of age ...and I was in the Holy Land, those whom I dearly love gathered together with my friends...and asked me to pass on to them some of the insights into the Wisdom of Truth (חכמת האמת)¹² that I had received from my saintly masters. And they beseeched me to write a book for them from which they might know and understand a little of the Wisdom of Truth.

⁸ Kaplan, *Op. cit.* p.7.

⁹ TB Sanhedrin 65b.

¹⁰ This commentary was the subject of a master's thesis by Ruth Ben Natan: תורות קבליות ב״אשת נעורים״ לרי (Kabbalistic Teachings in "A Wife of Youth" by R. Shlomo Turiel), Mount Scopus Library, Hebrew University of Jerusalem, Call No. BM 525 A7 T6732, System No. 365717. Its main chapter headings are (i) The Doctrine of the Sefirot, (ii) The Influence of Magic on the Heavenly Beings and (iii) The End of Days.

¹¹ The shorter name שלמה טוריאל appears as an acrostic in the opening lines of fol. 9r; the full patronymic שלמה בן שמעון בן אברהם בן חיים לבית טוריאל (Shlomo ben Shimon ben Abraham ben Chaim Turiel) is found on fol. 9v. Teruel in Aragon, Spain, had a large Jewish community until the Expulsion in 1492:

https://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/judaica/ejud_0002_0019_0_19755.html

¹² The term by which Turiel refers to esoteric knowledge.

And even though I knew the inadequacy of my knowledge and understanding, I had to accede to their wishes. And so, turning to God, in whom I have always put my trust, to help me, I girded my loins and to satisfy the wishes of my friends, I wrote two books: the first called "The Book of the Acquisition of Knowledge" (ספר קנין) and the second, this one, which is an exposition of our forefather Abraham's *Sefer Yetzirah*, attributed to R. Akivah who composed six Orders of Mishna of Kabbalah (שהוא חיבור שיתא סדרי משנה של קבלה).¹³

Turiel adds that the Masters of Kabbalah (בעלי הקבלה) took the name "The Wife of Youth" (*Eshet Neurim*) from the following biblical verses:

"Let your fountain be blessed and rejoice with the wife of your youth; a loving hind and graceful doe; may her breasts allure you at all times and may you be ever infatuated in her love" (*Proverbs* 5:18-19).

The Masters' purpose in this was to evoke the loving and joyful relationship, as well as the intimacy, that should prevail between a devotee and the Wisdom of the Truth (הכמת חכמת) and the Wisdom of the Occult (חכמת הסוד) veiled within the Torah:

"For after the soul departs from the body, it has no positive and negative *Mitzvot*, nor narratives, but just the Occult ($\pi\sigma$) and this is what will serve it in the Hereafter."¹⁴

Turiel believed that the correct and fitting way for a practising Jew to shape his way of life is through Kabbalah. There was, however, a shortage of suitable books to guide beginners: "For by our many iniquities, most were lost in the multiplicity of forced conversions and only a few remain" (fol. 116r). The purpose of this commentary on *Sefer Yetzirah* was to make the secrets of Kabbalah more accessible. Turiel does not, however, make any claim to originality. He writes: "And don't imagine that it is from pride or a haughty heart that I set out to interpret this profound book…For I have not added or invented even one word…they are all things received from the mouths of my Masters" (fol. 97v).

There is a copy of Turiel's exposition in the National Library of Israel, Jerusalem. Written in a fine semi-cursive Sefardi script, it is a well preserved manuscript and contains a properly ordered copy of the work.¹⁵ By contrast, at least five different scripts can be identified in the writing here and there are numerous instances of duplicate texts. The overall impression is that what we have here are some of the original working papers from which the final ordered text of the exposition was distilled. These comprise:

- i. Two Preambles to Turiel's exposition, both in a neat semi-cursive Sefardi script (Fig.188.5): Preamble I, fols. 9r-14r; Preamble II (incomplete), fols. 22r-22v & 77r-79r.
- ii. Two Introductions to *Sefer Yetzirah*, including chapter headings, each in a different semi-cursive Sefardi script: fols. 15r-16r and 18r-19v, respectively.

¹³ Folios 13r, 20r, 22r & 217r.

¹⁴ Fol. 13r in the margin (Fig. 188.9) and fol. 15r. The implication is that the Torah is as important as a source of esoteric knowledge as it is of the *Mitzvot*.

¹⁵ Ms. Heb 4°537, fols. 53r–132v. The manuscript also contains three homilies composed by Turiel: two Sabbath homilies, fols .2r-9r and 122r-124v, and a third on the subject of Redemption, fols. 127r-132v.

iii. Three draft versions of Turiel's exposition on *Sefer Yetzirah*, each comprising texts, diagrams and arrays of Kabbalistic letter permutations and combinations:¹⁶

Version I (semi-cursive Sefardi script): fols. 149r-192v (folios א to א, according to a discernible older Hebrew foliation);

Version II (semi-cursive Sefardi script): fols. 48r-70v, 74r-76r & 82r-104r. There is a partial colophon (date only) on the last page of this draft (fol. 47v) which reads (in translation): "Finished and completed on the 3rd of Adar I in the year 5331 (Monday, February 8, 1571 in the Gregorian calendar).

iv. A self-contained set of Kabbalistic diagrams diagrams and letter arrays (semi-cursive Sefardi script) that is not part of a text or one of the three draft versions (fols. 137v-146v).

שוום רב לאוחבי הערתר ואין למ מבשול " לבל תבוה ראירב יוז רחבה מצותר מאול " קבונני וחברה תוריער ואשארנה כבל ניי אוב אתה ומטיב נאדני חוקיר יינס זיק שיחתנ " ישניר לעולם ועד יי ראש כברך ממתולשולם כל משפט נרקך יידי לבי ישנים כחוקיך למען לה אבום וכונו דרט נשמור תוקיך " לעולם לא אשסא נקוריך כי כם חייהנש " ומטרסם שאין העולם נברא אלא כצובל.ישרא שיעמקו כתורה ההר כראשית כרא אים את השמנים ואר ידוע הארץ ומלב בראשית אינה כמשטה לבי שאי אפשר לומר שהדכר הראשון שנברא היו שמנים וארץ ש כהא שעבו ז דברים קרמו לשום וחב הראשון מהז לא היתה בריאה ראשונה דלובי קבה לא שי טק ראשיתט אין ראשית לאשיתו כל שבן שמים וארן יי ואות כית טאשית נאו כית כעבור דל נשכול ראשית ומרוש הפשוק כך הוא בשכול יש שנקראו ראשית רכים ראשית הבואתה שיעבקו נתורה שנקראת ראשית רכים ה קנו: ראשית דרפו בהי אלם את האמים ואת האהי וכאיל נבחש בכראשית שפירואו באבול שינם שנקראו חושית ישה והתירה ולבן אות כיות כראשית היא רביע שמשמש כאקום שינם הה כבורור שלה נברא העולם אם כשבל התורה וום לא נבר -הארם אל נשביל התורה וכן הוא אומר כי ארם שמליולד ומתרומי ארי כר וש לאש כאוריתא אתביי וכבעהריין פרץ חלה דל עו עוב זל חתר האטר ארם לעמל נברא שוא ב ארם למאל יולי ואיט יודע אם לבתל כה נברא אם לעתי אלאמה נבא כשהוא אות נפי עמל עמלה ל כי אכל על מיא היי אותר לעמל פי נבא ועהן איני יודע אם לעמל תור ה אם לנוגל שיחה כשהוא אות לא ימוש שבר התורה הוה מכוך הוי אות לנות תורה נברא והיינו לאתר רכא כולהו נופי יה כרופאקי נינהו עובי לדוכי כהוי כרופאקי כאוריינא עב ונושי כרופקי ערמנים וכן ארול אין העום מנהיים אלא סבכל היוורה שנה אם לא כייתי יותרי ולגה והואיל ומשום לא נברא צא כשכל היוורה והארם לא נברא אל לעמוק כתורק-שבר אין ראוי שום חדם להתבשל מנעשוק בתנרה ויש מתבשנים מעשוק בתורה בשביל א מע פנות ראשונה שהתירה ארוכה מארץ מרה ורחכה מעים ואין לה פוא נוץ ועל רכר זה ראל המשיל משל על זה למהד בתולית של עבר מי שהוא טייטים מאחו אומ מי יכול לקטות אתר זו מי שהוא פבח מהו אומ הריב קובץ שתי משפלות היום וב משפלות למרי עד שאוב קובים אתכולהי ויש מתרשל לבה שניתבאו עמיה עמוה מי מכחני ועוא שלמה ראמות לאיל הכמות ורול המשיל משל ער יה לאהד לבר דלי נתוירו של בות מי שהוא עפש אומר מי יכול להוריך את זה ובוה מת ברשב מי שהוא פהה אומר ולא אחרי ילאי אלא מכא ב קעם ומפסרן נה לגה ומוריבו כך מי שהוא עפש אומנר מי יכול לאור הנרה שכלבו של ארם מי שהוא שבח אומר והוא לא מאחר לארה "וים אהבשלים לשכה שלשית והיה הזכחה שכל מה שלואר היום שוכה למהר ושלוה המשיע רוא משל מהד לשרסתל נקוב שהשבור בעלי בועלים למלחכתן לחוכא כו מים מי שהוא עפש מהו אומר מה אנ מכנים כזו ומוכא כאו וכל המנים יוצאים בנקם הערפק ל מי שהוא פקה מהו אומר ולם שכר כאלה איני כועל ממי שהשכירט כך כלמוד שרוא שפש אומר מידאנ (מלר תורה ושוכחה מנ שהוח מקח אומ ולא שבר יצינה הבה נותן - 1 זל על מפוק לא ירעובה עש בריק זה תה שבל זמן שהוא מתנומק כאיין מתוך רה אם נרגולם מתנו לכר א או פרק א מרלמירו כשעת באיירת מן קעולם אייא נפאר ער שסדין אלחכי השרת בשעתבשירת ומוריין לבש כשכיל שלא יהא לו בשתפשה לבב הנה לעתיר לא

Fig. 188.5: Fol. 9r. The first page of Preamble I: an example of the fine semi-cursive Sefardi script. The initial letters of the phrases in the first four lines form an acrostic of Turiel's Hebrew name, שלמה טוריאל.

¹⁶ Many of the arrays are unfilled or incomplete.

N GIPHIZZ OUT אסאלים והכב השנשיב הנג מממנים רומי 1917 הם בהיכלנוק והכו קצ׳ בנב בבשיטים רותק נוצא 29.1/ 04 O: +fold OVDAE לאינ הובורה קם כהיט אכוב הסצהיהל אביב אוכב קשט עיב היכל הפצון והסב קטאיו d. NGO CINAIO (NON הרואים לבבר שלשב בכוב האלש הסבי JUAN קרשה קרשום אנוא היכלוג הם אררשב אקרים משלון: והעולה השלישי הוא עולה האומינה ומי אופנים הם כאשר יהיב האום כנול האום והם עשרה גלגלי רקישא והם כעולם הג׳ שהוא לאאר מעולם היצורב ולמעולב מעולם הכתורונ באו שכבב באוה ר מוקומו שלב דברד בבקראש ושנשו הטולאור האלו להלק ישראל ושנשגן כאן שכבר החובר בבינוטן שלבידק ב בברדאב ושנשי העולמוב יאל לחלביש ושלשנ) ער אושיד עש שיטקכם מומין האצילוג העי איר החסד ולאיצאלעולאע הלו בראב עולאונה אחרים לחלק האומוב: העולם הא על עולם הבתורוב והס על עשר בפרין דמתאטונא והם כמן מרכטוב לשכונה שבונה לאוניי וקוא הנק חצוני: העולף המני הוא הנק עולף היכל הבמורוב וכן משיכן שאר בדוב אל תלא כי היצור במושאי ונס הם שלקים כאבעי היכלוב פדר שבעב היכלונש לאלא טים שבעולם הטיני ביצייו לעועב עש האנה טואנו השמש היבלוב בנוצם שמש שורוב שבוהינם העולם השלנטי הם עשר יקיעים הנתנים כחסר כבר מלבוב לחונים השפל ושלשכ העולמונ ק אלו קם לחלק האומה ושלשכן יב שהואצי ם לפו שיטקרפ וקיותים משתאל האציעה הנקי תרב הובריך ולבן הוצרי לציוב כעולם האצועו ניתיו ושמאל מדב המד ואדב ודין הקשרוא המוצ ותדב בע בדי שיצו האלש עולמור, האתאניים שהם חלם האנתוב יונקים תעצב הכש ואצ הבורא זכוא אוט ותעים וכנים עוצייי לבל היה ראוי שכלה עולמונת ינקו אצריה אוצ ולאיכרא מנדה כע לאינגלפאלי שבוא רארי ליקרוב אשינוב יהנה תשלו ותי אאינו ראני יהנה עליצי החתר מביב חנם לחז השיב ואמר היווב מכחין אב הווש הרע והרע אבחין אב האוניםי כילא היה עיר אעלב האול אלא כיצי הרע כתו שלא היה עבר מעלב האור אלא אבין החשץ גם איש עבר סחיכיב בחשץ אלא שבוץ האור וכאוכן לא זינהי טכלכ מעלב החפר

Fig. 188.6: Fol. 37r of codex 188: an example of the less polished cursive Sefardi script of Version III. Note the Hebrew foliation in the top left hand corner: $\forall a = 38$.

The sense that what we have here are early drafts of the exposition is borne out by the numerous textual corrections found in each of the three versions and the annotations and cross-references regarding missing texts and the need to add pages to accommodate them. Numerous annotations and corrections are inscribed between the lines of the texts, in a variety of different scripts, some neat others rudimentary (Fig. 188.7). The texts were evidently reviewed (proof read) by someone other than the copyist, perhaps by Turiel himself, who entered these corrections and annotations in a different and usually less polished script.¹⁷

A number of anomalous folios with crudely written miscellaneous entries are interspersed amongst these texts (Fig.188.8). Others contain Turiel's own rough notes, some in the first person, many of which were subsequently transcribed into one or other of the three versions (Fig. 188.9).

¹⁷ For examples of the corrections and annotations see fols. 150r to 151r for Version I, fol. 49r for Version II and fol. 117v for Version III.

13 מושנ אלא של ידי השנב החלדה אחת מהק כלה אחיר כמו שחין לבנה לה אור מנושנה את מה שמק כלת מהשמש כן א התלה המושן מהקכלה מעשיית הנמשלת לבנה חינה מושגר אלה עד השנת התלה המשג מהקכלה אהית הנמשל לחמ ק מהאלפים כנול ונגשי יזכה בעולם הושמות להשיב של מהות לבשלום המ כפי שיעור המושן מהאהית ותי שוכה להשינוק הח ט הת מדות יטכות הם שיעור מדה אחת נצולה ולאחר חתויה יזכה להשיג עוד מאחנים ות מדות קטכות לבשנים אחוש ושאונים אדות שקם שיעור א אדות וצולות כשיעור אה שהשיג מן חבאה האהית בעולם הנשאות: וכומן האל השבוע יוכה להציגעור אל והיל מרותיקמנות ועם היל שהציג יעל אל אר והשע מאות ום מבותקט שהם שיעור מש מדות וצולות בשיעור מה שהשיג מהלהית אחר התחיה אמני הת מדות הושאדות לשלום אלם חיים משוות כי אותם הע מרות הם שיעור מרה א גוולה שהיא מרת החמשים שאינה משובתיי הורחה לשמו קו צול שייכני לענום ממתנהות הרבש עובו ונעימות ראשיהו יהי אצל D ושכח ובנה וזכיתי ונתקרו ל קצת כלנם ומפתחות והקדמות מחכמת האמת ניהי לתי מרכא ונוסת צופים ויאורו עיני שכל וישמה לבי כי כב חיל וכי מה חבל וערל ואורה ואשבה לאל בור מודה ונואלי שיוכט לבור בארץ ישראי ולעמוק המיד בתורתיקותילי ואומל אורף ובחיורב בו עב לבה ואט כאל לחבר להם שפר שהנתנהו יובל לרעת ולהבין קצת מחכאת האמת וחעובי שירערי בעלמ רטום וקוצר הטונ ומעוט השנונ כה הוצרכי וחוכרחו להפיק רצופ כרחרול אין מסרבין עצול כש לצונים ואמרתי כלבי אממוך על דכה החכם שאמר לקרם מערם לב ומה מענה לאון כו בעה לבי וענארתי ויעלוא לבי ומשירי אהורט וושעובנ על רוכי חסדיו ולבי לשמים וכוטת הרכים הא רצון אקובי טאלמי רצוע ואחרתי מתש ונעצרתי חצט וחברתי שט פנרים הראשון קראתנו פער קשן רעת ריצרה לתנרהם אביה עה המבונה לד עקיבא עה שהוא הנה זה נהוה פירוש נ הקבלה שחיה זכאת האמת העקראת אשת ענורים כתש אדון האכאים שלאה המלך עה ברוח ווב ועראת אשת ענורים כלאלאל פר תניד לכן משה מורשה אל הנהר כתרה לבני עד כאו כועל מרומתו כפניו שנה תרי ראה מנכשק גא מאורשה ההורה היא מאורסה לבל שמעת הכה כרשת לב במפוק ויקתו ליתבומה זאל ויש לך מכרתי לכם הנרהי כביכול נמכרתי נומה שנה נוקתו ל תרומה מ המלבים ונאלה ביקש ללך לו לחרצו וליטול להטיע המר יינ יכול לומר לך א העלה איני יכול לפי שהיא אשתך אין אן טוו ור אדלים שאיעיכול להנה את כתנ כך את הבה לשרא נתני לבם את התורה לפרוש ה ינולוק אינייכול אי כבל מקום שמתם הולבים ניתה עשולי שתרור בתוכו של ונשו לי

Fig. 188.7: Fol. 13r. Note the fine script of the text and the correction, in a cruder script, above the fourteenth line. The correction is in Turiel's hand and adds the words missed out when the text was transcribed from the original note on fol. 20r (Fig. 188.9). The long text in the margin is an extract from the Introduction to *Sefer Yetzirah* on fol. 15r. Note also the faint Latin inscription in the left margin; attempts to decipher it have so far failed.

Fig.188.8: Folio 16. An anomalous interspersed folio. No other folio has the same watermark (see Fig. 188.18) and the verso page is landscape orientated.

קיבבלי אמתי ובעיר אל שוין לאל צור לודה וגואל שובט לדור כארק שראל ולעקנה האיד כתור ואומר אורך הכי אנפה כי ישוב אפך ותנחמני ובהיות כן ורוח נדיבה הקא כני ללה ואני כארן ה אלוני ונכירי אנשים אנים קבתים ונבונים זרים ה מושבלות מחכמה האמה וש להם פטר שמתוכו יוכלו לי הבעות האחרה ואפלי שידערי א והוכראה להפיק רצונס נים ואמרבי בניבי אקמוך مريد فعال CICON רובו הקלין ולבי לשמים 59 0.25F השני הנאזה והוא ציוש לספר יצירה לא 2007 המכועה

Fig. 188.9: Fol. 20r. An example of Turiel's rough notes. The text is that cited above (in translation) in which Turiel describes how his friends had beseeched him to write a book explaining the Wisdom of Truth etc.. It was transcribed onto fol. 13r but the copyist missed out a part and this was later corrected: see Fig. 188.7.

The matching entries on fols. 185v and 149r, respectively, are an example of the cross references. The former reads (in translation): "This [the following paragraph] is missing above from the end of the commentary of *Mishna* 3 of Chapter 1, folio *Aleph*" (Fig. 188.10). The "*Aleph*" refers to the older Hebrew foliation of the page on which the commentary on *Mishna* 3 appears; the corresponding modern pencilled foliation is 149r. The complementary entry on that page, at the end of the commentary on *Mishna* 3 and in a different and less polished script, reads (in translation): "The end of this commentary is missing from here and appears at the end of the book" (Fig. 188.11).

זרע הן מאשלה נושר חכמה י שכעה שערים כנתש אהם שתי עונים שתי הזעים כ נחירים והפה י וחל השכנה מושלים על שנים עשר והם ל ירים ב רולים ל כליות כבר טחור מבה קיכה רקין קרקט וכולם חרוקים זה כוה והלב מושל עלכולם .. זה חסר לעיל בסוף פירוש משנת ב פ ראשון דף אייי תומרו וכרית יחור מכונה כהמבע רמשמע שהמכריע הוא התר ומתכ אמר כמנה (20) הלשון ובמלת המעור דמשמנו שהם שני מכריעים התנ והיפור ומור הענין הוא כו הת

Fig. 188.10: Fol. 185v with the cross-reference that reads - אה חסר לעיל בסוף פירוש משנה (This is missing from the end of the commentary above on *Mishna* 3 of Chapter 1, folio *Aleph*) - inscribed in the space between the paragraphs,.

ששר פנירות בנימה כאפפר ששר חצבעות המש כעד האש סטרות הן נהלקות לשתי מערכות כנשר חצבעות הירים שהםי חמש מימין וחמש משמאל כך העשר פטירות כדר הכתה תפר תר עבה אל התאשה מערטת הימין י (כתב הרשבי באקוס ובורה יזוד יפוד מלבות מערכת השמאל כן כתב הנשכי כתר קכאה כינה ודולה גבורה הם מערכה מחה בעבור שהם חמשה עלונות וראשונותי ותר נצח הוד יסוד מלבות אל החמשה אחרוכות הם מערנה שניהי ומק שהמר וכרית יחיד מכון בחמצע כמלת הלשון וכתלת המטוריאל מלת הלשון דל התה שהוא קול הלשון בחבור יכוד שהוא ברית המנער ושנהם קשובים כאתר נאו שכתב הרשבי בהרבה מקומות כי על וכרית חשבינין חד כרכתיב חלה העלרותיעקב יופא שניהם נקראו מכריעים והם המכריעים בין מלרת החתר למרת הובורה שהם ומין ושמאל " כאן חפר מוץ פירוש משכר זו והיא כתוכה במוא המכר עשר ספירות כל מה עשר ולם השע עשר ולה חחד עשר פישלה החמר שהספירות

Fig. 188.11: Fol. 149r, which is numbered א in an older Hebrew foliation, with an annotation in a cruder script at the end of the commentary on *Mishna* 3 (the penultimate line in the image above) that reads כאן חסר סוף פירוש משנה זו והיא כתובה בסוף הספר (The last part of the commentary on this *Mishna* is missing from here and appears at the end of the book).

The many instances of duplicate texts are exemplified by the virtually identical texts in fol. 158r (Version I), fol. 58r (Version II) and fol. 123r (Version III) shown below, each from a different one of the three versions of Turiel's work. Other duplicate texts involving just two of the versions are:

fols. 48r–53v (Vers. III) & fols. 186r–192v (Vers. I); fols.56r–57r (Vers II) & fols.156r–157r (Vers I); fols.88r–89v (Vers II) & fols.170r–171v (Vers I); fols.91v–104r (Vers II) & fols.173v–185v (Vers I); fols.130r-134v (Vers III) & fols.149r-153r (Vers I).

שבע בפולות בעה כפרת מתובעת נשתי לשונות त राहत دة ذي ذة دو وو ذة شرش مصر רך וקשה ובור וקלשי פירוש שבעה חותיות כפולת כוב כמריה נקרקות כפועת מפני שכל החתר משו השבעה משמנש בשתי לשוכות בעם רפי ופעה דגש שבעה תנויות ושבעה דנושות הם יד וחעני שמשתמשות במקום ארכע עשרה האותיות חינה חלא שבונה ירך נקשה הוא מוכן שהוא רפי ורנש ואל הנמאה כאומרו רך וקשה והחליל ואמר ובור ותלש שהיה ראוי לומר רך נקשה חלש עבור חו קשה ורך וביר וחלש ונהאה רלח השיה-סיפיה ולאו מיפיה רישיה נישלמור דע כאעפישהמפירות הם עצרה ימי כרואזית הם שכנה כי העולם מהחיל מחפר שנאמ אמורני נגול חפר יכנה ובשלאה ההאשוטות אין שם יום כותל כהס ואועבי שכתוב ואהיה שושונים יוס יוס וררשו זל יוס יוס חכמה וכינה ואילן אינין אלנים שנה שקראה תורה לעולם עם כל זה השכעה התתונות נקראות יתים מעונה היות נהם יום וצלה אור האשך ועל ירי הללה ארם יורע התאת היום והשלמו והללה עסהיום נקראים יום אחר שנאמר ויהי ערכ ויהי כקר יום אחר אמנם כאלשה עלוכות שהוא כול אור ולא חשך כרתניא כספר שיעור קומה מראה התנים ומראה הלפתות כשיעור רוח וכצוריו נשמה ואין חרב וכול להכי רו פנים ולמתות הם חכאה וכינה ואין שם יום טותל נהם וחל השכעה יאים

fol. 158r (Version I);

שבע נפולות בצי נפרת מתיהנות כב לשונות טרק רביעי משנה א בבי גל דה כב פפ דה תה תבטת יך וקשה ובור וחלשי פירוש שבעה חותיות כפולות בעד כברת הסי נקראות כפולות מפני שכל חידת מאל השבעה משמש באתי לשונות פעם רפי ופעם דנש ז רפיות וז דוושות הם יד וחעתי שמשתאשות במקום חרבע עשרה החותות חינם אלא שבעהי רך וקשה הוא מוכן שהוא רפי ורנש ואל התמה באומרו רך וקשה והחליף ואמר נבור נהלש שהיה ראוי למר כך וקשה תלש וובור או קשה ורך ובור וחלש ונראה דלא רישיק-קיפיה ולאו סיפיה רישיה כי אעצי שהספירות הס עשרה ימי בראשית הס שבעה כי העולם מהחיל מחקר שנאמר המרהנ עלם חקר יבנה ובשלשה הרחשונות הין שם יום נופר כהם ואעצי שכתוב ואהיה שעשועים יום יום וררשו זל יום יום חכאה ובינה ואילין אינון אלנים שנה שקדמה תורה לעולם עם כלוה השבע תחתונות נקראותימים מטעם היות בהם יום וללה אור וחשך ועלירי הללק אדם יודע התהלת היום והשלמו והללה עם היום-נקראים יום אחר שנה ויהי ערב ויהי בקר יום אחר אמנם בשלשה עלונות שהוא כל אור ולא חשך בדתניא בם שיעור קומה מראה הפנים ומראה הלשתות בשיעור רוח וכצורוכ

fol. 58r (Version II)

קד משנהא שכע כפולות כוד כפרה אתנהעה כשבי 79 (אונות וכן פי לעיל כפר׳ אלשי כיאר כלב תענטיט הספר הראשון נעשלשה ספרים שנבחלבו הרצ׳ אובוב שהוא ספר ואמונ אמש ועבה כא לבאר כסרק ד'קצב מעטיט הספר השט שהוא קפר א׳ כפולוג וזיאר ואתר כיז׳ אונניוג בגד כפרב יקראוג כפולוב עיז כי כל אות ועמעשה כשהי לשונות פעם כרפה ופעם כרגש שכעי רפויות ז-ושבעה לגושוב חנותי שתשתשוב בתקום ארכעה עשר עכש יאוניובאים . אלא ז וכאל הז׳ אוביוג צל בגל כפרק נבראו יעי פראטיג כרעטרט וחזיל באוב ליום ראשון הרומי לתרב חפר ובאוב עום אני רותי לאים המחד ומאובד יום שלישי הרואי למדב כב וכאוב כֹּף יום רשיעי חרואי לארב נצח וכאוב פא יום חגישי הרומת לארב הול וכאוב היש יום ששי הרומי לתדה יאוד וכאוב ביו יום שכב הרומי לתדב תלכוג בדאיל בואי שנה כלה שלבבא ואינוםי שהפטירוב הם עשר ימי בראושיב הם שבעה כי העולם מבחיל מחמד של אומרתי עולם חמד יבוב וכשלשה הראשוניונ אין שם יום נופל כהם ואנום שכהוב ואהיה שעשועים יום יום וליול וסיוס חכאה וטיב ואינין אינון אלמוס שנה שקלאל בורב לעול עבא הכדבע בחבונות עקרונים יתים משעום היוב להם יום וללב אור נחשץ ועיל הננג אדם יודע התחלב היום ובשלומו הנולב עם היום נקראים יום א של ניהי ערצ ניהי צקר יום א׳ אמנים בשלשק עליונוג שהוא כלו אור ואחאך כרבעא בספר שריעור קומה תראה הפנים ותראה הלפנים כשיעור רוח ובצורב נשאב וחין אדם יכול להטרו: כי

fol. 123r (Version III)

A full elucidation of Turiel's Kabbalah is far beyond the remit of this study, but there is one aspect that deserves our attention if only by reason of the many folios devoted to it in the manuscript, namely, the diagrams and arrays of letter combinations and permutations: the Mystical Potencies that are the tools of Creation (Figs.188.12, 188.13 & 188.14).

Fig 188.12: Fol 128r. Mystical notions found in meditative Kabbalah: (i) The number of possible permutations of seven, eight, nine, ten, eleven, twelve and thirteen letters (*n* factorial, *n*!): 5,040, 40,320... 6,227,020,800 "and from here on go and calculate what the mouth cannot utter and the ear cannot hear." (ii) A list of some of the "sevens": the seven stars in the sky (Saturn, Jupiter, Mars, Sun, Venus, Mercury, Moon); seven days of Creation; seven openings to the soul (two eyes, two ears, the mouth and two nostrils); seven firmaments; seven earths; seven Sabbatical years.

Fig.188.13: Folios 151v-152r. The fourth *Mishna* in Chapter 2 of *Sefer Yetzirah* reads: "Twenty two foundation letters: He placed them in a circle (גלגל) - *Galgal*) like a wall with 231 Gates." In general, the number of straight lines that can connect pairs of points on a circle is given by the formula L = n(n-1)/2, where L is the number of lines and n the number of points. Thus, the number of lines that can connect pairs of the 22 letters arranged in a circle is L = 22(22-1)/2 = 231; these are the 231 Gates. According to the early Kabbalists, this number is hinted at by the *gematria* of the last three letters of the word שׁראל (Israel): ישראל 231.

167.	1			-			-		Tra	100	100.63		האינר	1 3	Jul 1930		1	1. 27-5
	11	12	7	0	4	בל נפרוני	70	י שר שויכ.	100	RUE	NOIED	de		AS	50000	1.885	1	1.00
	12	10	2	12	10	כב כפריית	13	נ ער טמע	-10	199	263.67	nes.	1.122358.0	218	121/122	(1)	40.00	327
	2	13	9	6	8	בר כניני	13	r as and	400	4005 (51 1100 (11		2000	19461	1.5	35-133	1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1	רכבי שאי הכריקט הכריקט	707
	5	(4	92	10	11	כן נגרונד	N	י ערטות.	-			ug.	30000	103 500				ערק ער
	4	9	11	1	12	בנכטרות	10	ו כור מימו	-			ND .						
	3	11	12	3	11	בנכטיע	4	ו ער מונ	U.C.U.A	+	-	1422	-	200	10.100	Ar	20 120	123
1	12	7	0	13	S	כובר פתל	(h)	ו כעד פריכך		ise erist of romo	, phoses		10.00 10.00	nin nin	2111 E22 102 E22	ah a		
1	10	2	55	11	12	200 400	Le	ו ער מיטר	1000			1072						00
1	10	6	8	0	6	כעבר חפר.	لد	ו נגר פרטי	00	1.467	Gichie .	20	50 197		10 50	245	בסושר	44
1	11	4	9 .	ii	4	כובר רוב	V	י נגר פרבים	-	10	6000	Res	637.95	nite	Side 23	1.16		.50
	9	11	1	112	0	כובי מול	J	א כור נבור	1010 1 2010 1 20	14	stists	1000	20.30	RUN RUN	DACA	dia	הטח ריש	1.20
	1	12	7	55	20	עבר פרי.	. J	و مد ودر		14.5		-	215 415	1		00		1000
	0	12	7	10	8	בנסת רפר	J	ב פור יובר			SINTES	101	ien sign	Ridu	110.12	da	وتعديا	127
	4	10	2	13	9.0	עבר דייף	6	ד כנר יינסך		140	DUVES	1000	6-360	23	er ca	also	- derine	1930
	6	11	12	3	11	an an	Lu	ע כער וכפכ		9	Nº10	1030	915-367	جهر	100 -20	de	167.527	IND
	1	23	11	1	(C)	כנבר. מרו	ł	א כער רטקא		15	SALAR	3	116-3753	5.000	50 536 72 315 72 315 72 315 72 515 72 675 72 675 72	400	pin 627	130
	4	0	12	0	1	כובה ייון	cun.	יו כנר רפוש		25	Contraction of the second	na: Nan Pin	رم دور دید ای دور در ای دور عند ای دور دید ای دور دید	192		2 2 2 5 0	2016 2020 2016 2020 2016 2020 2016 2020 2016 2020 2016 2020 2016 2020	הגיא הגיא הגיא הגיא הגיא
	12	10	2	12	7	ولادردور	an	א נער רפבות		357	40.00			1030				
	0	11	5	10	0	בנטי פרי	44	י טר יבטף	iors.	Concernance of the second	D.ME.S			100				
	5	10	11	7	9	עני טיר	71	ב ער הברף	38 412 113 38 412 113 38 412 113 38 412 113 38 412 113 38 412 113	163	1	1021						
	6	5	63	11	12	כנטי ריקי	ple	מ שישוך		四	10/60	cotte						
	3	11	12	3	11	כובר רפת	j)+	مد ملد ماده		1.60	JUSAK,	1520	Spinka	150	de son	143.	-10-137	קעב
	-1	11	1	12	0	בנבר הבר	4.40	ע ער עניין			onker	10		434	40:327	100	144 - 207	1020
	1	12	10	2	12	עבר הבא	Nh	ער מני הופה		T		1982	rar cea		10.00	10		
Γ.		2	17	1		-		S	7.875 0	2011)	approxim	AND MI			1			1
11	0-	14	13	151		-	-		100			1.22	and the second					

3. A compilation of Biblical, Midrashic, Zoharic and Rabbinical citations relating to Abraham, the forefather of the Hebrews and, by tradition, the author of *Sefer Yetzirah* (fols. 198r to 203v).

Abraham is traditionally the father of monotheism. The *Book of Genesis* records the many encounters and verbal exchanges he had with God.¹⁸ These gave him a unique and close knowledge of Him which he bequeathed to his children. They in turn, not only guarded this legacy but also added to and embellished it, intending thereby to enhance their ancestor's repute. The result is the abundance of legends and stories about "our father Abraham" found throughout the Hebrew classics, of which his authorship of *Sefer Yetzirah* is just one.

Written in a semi-cursive Sefardi script reminiscent of those in Versions I and II, though somewhat more relaxed, these six folios are evidently a fragment from a larger work (Fig. 188.15). The text begins on fol. 198r, in mid-sentence and there is a Hebrew foliation that runs

¹⁸ Chapters 12 to 22,

from τ (67) to τ (72). And as the passage begins, so it ends in mid-sentence on fol. 203v, and with a catchword in the bottom margin that leads nowhere. There is no colophon.

Fig. 188.15: Folio 199r. Note the Hebrew foliation in the top left-hand corner: $\nabla \sigma = 68$. The text is evidently a fragment from a larger work.

4. A description of the form of the Kabbalistic Tree (fols. 218r–222v).¹⁹

The Kabbalistic Tree is a topological representation of the thirty two "wondrous paths" – the ten Sefirot and the twenty two letters of the Hebrew alphabet – by which the God of Israel created the world. The Sefirot are represented by ten circles and the letters of the alphabet by twenty two channels (μ) lit. tubes) that link specific Sefirot. There are a number of alternative forms of the Tree but they all have possess these basic components.

This text may also be by Turiel; there are some similarities between the script here and that in the second of the two Introductions to *Sefer Yetzirah*. Furthermore, in the first paragraph of the work, the writer refers to "what we wrote above". Turiel's name does not, however, appear anywhere in the text nor is any date given for its composition (Fig. 188.16).

¹⁹ http://en.wikipedia.org/wiki/Sephirot

וסהב לעול הצחה יוצאים נעורותהם שנם עשר עעולים לשנים עוד אבים המוויק ויוצאים פלאק הוק שנם שנה מידעור לציור שים שעי שוות ישרות וא העיב בלפשון ומכל אתר משן חיד קשני נושר יוצאים דבורותיהם שאה שעולים רק משני מהם אהם אה מציון עשיר וחצרין שנים שאר שאפלאתר האם יוצאים המשני המשני והם בין כול שבעים בער שבים עובים היוצאים מעול אחל וכין כשבים נושי יהו אבוריך מלהים ועוד שבוים אהם המוכני את קכמא ועוד שבווס חקני מאק ישר לפורי שבום אינור איש נקוע ועוד שנווס אבוים שאור שיא לקים ועוד שבווס אינור איש לאר ועוד אבוים בעל זאת קפור ופול בניא שבער נהו אמור זל נביב אין יצא מול והוא היין שבאר הליהם קנקרא יין האשוניר בנעביו אששבניוי בראשיר הערא ערן ההיי במצור חסה ואל השבעים ענולים אנשומיי עם השים העולוים שהם שעול אי אמוול עשוה זה ועוול אישי ש ימעול שני שאר מעקהים הלר ואיד והם פאוא בין שאוה זה ועוול אישי ש ימעול שנים שאר מעקהים הלר ואיד והם פאוא בין שאון ומלדר בן כפלון הם עב ועם הענול הן בול הם על וחסיה בניה משר על שיעלים מוצ לשוע הול ממני שהם מוציות תפחה ונותן לבל אחר ששה אשש שאל לעונה ושלצע לתיניה ויוצאים על אה המד השנים העושים מצרותין בון מצייר היצר הבא ל מתמווה. עד הציור האלבחון קבא ל מנא ובן שנים מצר שמאל. ונשהם ערולי אלי ועם קעעולהוצול ואתנה עולים של באתנוביון הם עשהם וחונצע בוצע כה תבהו ולהה טוראת כה בבל התוה כולה יוולאים רכד שעולים עלוה ההך ישנים מהם יוצאים מכלעם מצ ימין תםן הציר הישר הטד אטיק איפור ער הציור האלבפון קבא ל אנצה ויטה הציור ולענה שהוא מול מוך וטאים

Fig. 188.16 Fol. 220v. The text delineates the number and orientation of the "channels" that emanate from certain of the Sefirot and that link them to others.

5. The watermarks in the Kabbalistic Texts.

In contrast to the many differences between their scripts, there is one feature which is common to all the Kabbalistic texts: their watermarks. The copy of Turiel's work in the Jerusalem manuscript, the three drafts in codex 188, the description of the form of the Kabbalistic Tree and the miscellaneous interspersed folios and are all on Italian paper that exhibits one or other of the following four mid-sixteenth century (c.1565) watermarks: Briquet 496, 552, 636, 649 or their countermark (Fig.188.17). There are just two exceptions: the anomalous fol. 16 (Fig. 188.7 above) and the blank fol. 194 (Fig. 188.18)

Fig. 188.17: The Italian watermarks in the Kabbalistic texts in codex 188.

Fig. 188.18. The Italian watermarks in the blank separator folio 194 and the anomalous fol. 16 (Fig. 188.8 above).

Part II The Maimonidean Texts

1. The 613 *Mitzvot* (Divine ordinances incumbent on Jews) enumerated by Maimonides, listed by the order in which they appear in the weekly readings of the Torah (fols. 205r–205v & 207r-210v).

This format, which does not appear in Maimonides' own writings, is attributed to Abraham ibn Hassan Halevi²⁰ and was published as an appendix in the first Hebrew Bible printed by Daniel Bomberg, (Venice, 1517). Written originally in Arabic, it comprised just a bare list of the Biblical precepts arranged in the order of the weekly readings, however it was subsequently enlarged by its Hebrew translator, Judah ben Shoshan, whose version this is.²¹

- 2. An alphabetic subject index to Maimonides' code of *Halakhah*, the *Mishne Torah* or *Sefer Yad HaHazakah* (fols. 211r–211v).
- 3. Maimonides' purported last testament to his son (fol. 206v).

²⁰ A 16th century Turkish Rabbi.

²¹ There is no colophon as such but the copyist/translator, Judah ben Shoshan, gives his name at the end of the Introduction on fol. 205r, adding that he had also included some of his own glosses.

4. The twenty five queries put to Maimonides by the "wise men of Lunel" and his replies to them (fols. 212r-216v & 206r-206v).22

The same watermark is found in all the Maimonidean manuscripts scripted by Judah ben Shoshan (fols. 205 to 217); it most closely matches Briquet 10756 (Fig. 188.19).

Part III The Christian Kabbalah Entries and Annotations

(Perpignan 1526)

An entry in Latin letters at the top of the left hand column of the grid on fol. 167v offers a possible clue as to how the codex may have come by its N. European binding (Fig.188.20).

The import of the numbers in the array on fol. 167v has yet to be resolved but the words in the top left-hand corner of the grid are clearly recognizable as transliterations of the names of the five summer months of the Jewish calendar: Iyar, Sivan, Tammuz, Ab and Elul. Furthermore, row four in the column, immediately below the word *Sivan*, appears to read 6 Shavuot: the festival of Shavuot that marks inter alia the giving of the Torah on Mount Sinai, is celebrated on the sixth day of the month of Sivan. Row five, immediately below Tammuz, reads 17..., which is traditionally the day in the month of Tammuz on which the walls of Jerusalem were breached prior to the destruction of the Temple and which Jews keep as a fast day And row seven, below the word Ab, reads 9..., which is traditionally the day in the month of Av on which the Temple was destroyed in 586 BCE and is also kept as a fast day.

No less intriguing are the "words" in the far left column on the opposite page (168r). They appears to be a list of thirteen years written in the recognized abbreviated Hebrew anno mundi notation: the first is 5340 (1579CE) and the last 5566 (1805CE). The word in Hebrew lettering repeated in the left margin, שונה, is evidently a phonetic spelling of the word שנה meaning 'year.' There are other instances of phonetically spelled Hebrew writing in the codex (for example fol. 2r) and the similarity between them suggests they were all written by the same person. This, taken together with the transliteration of the Hebrew names of the months

²² Some modern scholars have questioned the authenticity of this correspondence.

י. קאפח, שאלות חכמי לוניל ותשובות הרמב"ם ,כלום מקוריות הן? ספר זכרון להרב יצחק נסים ,סדר שני, ירושלים תשמ"ה, עמי רלה-רנב;

י. שילת כלום תשובות הרמב"ם לחכמי לוניל מזוייפות הן? שם, עמי רנג-רנו; י. קאפח ,תשובה ,שם, עמי רנז.

י. שילת ,איגרות הרמב"ם, א, ירושלים תשמ"ח, עמי תצא-תקי.

and the European style of the numerals in the grid on p,167v, points to his being a European, although, in view of his limited knowledge of Hebrew, almost certainly not a Jew.

Fig.188.20: Folios 167v–168r. Note the entries in letters of the Latin alphabet in the top left-hand corner of the grid on fol. 167v, and the phonetically spelled Hebrew in the left margin of fol. 168r. Note the stub low down in the gutter between the folios and the just discernible Hebrew foliation x = 21 in the top left-hand corner. Folio y = 20 has been torn out, leaving just the stub.

There is an unbroken Hebrew foliation discernible in the folios of Version I of Turiel's exposition by which folios 167 and 168 are numbered v = 19 and v = 21, respectively; folio v = 20 is missing. The stub visible in the gutter between folios 167 and 168 indicates that a folio was torn out of the codex at this point (Fig. 188.20). What was on this folio and why it was removed is one more of the unknowns of this codex.

But it is perhaps the first four pages that are the most mysterious. There is a black phonetically spelled inscription – שיר אשירים אשר לישלומו over-written in orange paint on fol. 1r. It is a misspelling of the first line of *Song of Songs*, the biblical love-poem composed by King Solomon, which, when written correctly, reads שיר שיר לשלמה (Fig. 188.21). Similar writing, with similar Messianic connotations, appears on fols. 1v, 2v and the verso of the end fly-leaf (Fig 188.22).

But even more curious is the primitive image on fol. 2r of a person wearing a *Tallit* (prayer shawl) and *Tefillin* (Phylacteries), holding what looks like a pointer or pen in his right hand. Drawn in black and highlighted in orange, it is surrounded by a cacophony of phonetically spelled Hebrew words. The intended meaning of some of these can be deduced but not sufficient to construct a coherent text. One phrase that stands out is the stands of the stands out is the stands out is the stands of the stands out is the stands out is the stands of the stands of

מהלך מאשיאח, which, allowing for the phonetic spelling, means 'Judah son of David, the Messiah King' (Fig.188.23).²³

Fig. 188.21: Folio 1r. The letters of the phonetically spelled inscription – אשירים אשר שיר אשירים - over-written in orange.

Fig. 188.22: The writing and doodle on the verso of the end fly-leaf. The same doodle appears in orange in the folios shown below in Figs. 188.24 & 188.25.

 $^{^{23}\;}$ The paper of folios 1 & 2 is of an inferior quality and there are no watermarks.

Fig.188.23: Folio 2r. The sketch of a person wearing a Tallit (prayer shawl) and Tefillin (Phylacteries). Note the phrase יהודה בהנ דאיד מהלך מאשיאח (Judah son of David, the Messiah King) below the hand on the right-hand side of the page. Other phonetically spelled words can be made out but the sense of the text itself, if indeed it has any cogent meaning, is unclear.

Part IV The Arcane Orange-coloured Scrawls, Doodles and Markings

Every page of the codex, without exception, has some orange-coloured scrawl, doodle or marking, some covering the whole page, some between the lines of text and others in the margins; even the fore edge, head and tail have been painted orange (Figs. 188.24 to 188.26.).

Fol. 29v

Fols. 173v - 174r

Fig. 188.24: Examples of the arcane orange-coloured scrawls, doodles and markings.

Fig.188.25: Folios 7v–8r, a crude sketch showing the twelve signs (houses) of the Zodiac and the seven 'stars' – Sun, Moon, Mercury, Venus, Mars, Saturn and Jupiter – together with the names of the angels that Kabbalah assigns to each.²⁴

Fig.188.26: Fol. 195v: An mnemonic of the laws of Shehitah (the Jewish method of slaughtering Kosher animals for human consumption) in the form of an open hand. One of the five principle requirements of Shehita is inscribed in each finger. The thumb delineates "Who is fit to be a Shohet (a slaughterer);" the index finger: "Which implement should be used – a knife;" the third finger: "Where the cut should be made - the trachea and oesophagus;" the fourth finger: "How the cut should be made;" the fifth finger: "What the Shohet's thoughts and intentions should and should not be when carrying out his work."

²⁴ Jewish Magic and Superstition by Joshua Trachtenberg, [1939], p.251: on line at www.sacred-texts.com.

Summarising, the overall impression is that several separate manuscripts, most but not all Kabbalistic, was cropped and bound into a single codex, not always ensuring they were in the right order or even relevant to one another and that this was done somewhere in northern Europe early in the seventeenth century. When the ubiquitous orange-coloured markings and doodles were drawn, or by whom and for what purpose, cannot be ascertained with any certainty, but it must have been after all the various manuscripts had been collected together and numbered: the number 224 is writ large in orange paint on fol. 223v (Fig.188.27), which would have been fol. 224v counting the folio of which only the stub remains between fols: 167v & 168r (Fig.188.20).

Fig.188.27: Fol. 223v, the final page of codex 188. The folio number 224 is writ large in orange paint on the page facing the fly sheet numbered 244r. The pairs of Hebrew letters, written in rows and reminiscent of children's writing exercises, are a feature of many of the sundry scrawls.

There remains the question of who arranged to have this mélange of folios bound in such an ornate and presumably expensive binding. I would conjecture that it was a Christian collector of Hebrew manuscripts, the same person as drew the sketch of a person wearing a *Tallit* (prayer shawl) and *Tefillin* (Phylacteries) on fol. 2r and who wrote the phonetically spelled words in black on that and other pages, the transliterations in letters of the Latin alphabet of the names of the five summer months of the Jewish calendar on fol. 167v and the list of thirteen years written in the abbreviated Hebrew *anno mundi* notation on fol. 168r. He may well have been a follower of Christian Kabbalism who looked upon Jewish mystical literature as a source of magical knowledge and this might explain many of the doodles. Clearly, more research needs to be done on this enigmatic codex.

Hebrew University of Jerusalem January 2017